

szítóik szívvel-lélekkel csinálták, ezzel is hozzájárulva az első Dr. Bedő Albert Nap sikeréhez. Este fél kilenckor ünnepélyesen felavattuk a Bedő Albert-szobor és a református faharangláb éjszakai megvilágítását. Végül utcabállal fejeződött be a hagyományteremtőnek szánt programsorozat.

Kálnok, ez a kicsi székely település ismét bizonyította, hogy erős és élni akar. Gödri Miklós Szabolcs református lelkész, a főként fiatalokból álló Dr. Bedő Albert Környezetvédelmi, Ifjúsági és Közművelődési Egyesület, élén Popescu

Róbert elnökkel, és Kisgyörgy Sándor helyi polgármester számos, megvalósításra váró ötlete között szerepel a Bedő síremlék megújítása, helyben egy Bedő-émlékszoba kialakítása, melyhez mindennemű segítséget szívesen fogadnak. Nekünk, magyar erdészeknek pedig kötelességünk Bedő Albert életművének ápolása, a kálnokiak támogatása, segítése magyarságuk, egyben múltunk megőrzéséhez. Ha Kálnok hív, nekünk magyar erdészeknek mennünk kell.

Andrési Pál

Bedő Albert Erdészeti Szakiskola

Egy lehetséges adat Bedő Albert életrajzához

Az „Erdészeti Lapok” alapításának, fennállásának 150. évfordulója alkalmas arra is, hogy ráirányítsa a figyelmet arra a kb. másfél tucat személyre, akik ez alatt a hosszú idő alatt a lapot folyamatosan gondozták – vagyis a folyóirat felelős szerkesztőire.

Az alapítókön túlmenően közülük is kiemelkedik a szakma által a legnagyobb magyar erdészként tisztelt *dr. b. c. kálnoki Bedő Albert* okl. erdőmérnök, egykori országos főerdőmester, majd földművelésügyi államtitkár, akadémikus, országgyűlési képviselő, s még hosszan sorolhatnánk tovább állami és társadalmi titulusait.

Bedő hosszú ideig, 1871-től 1899-ig szerkesztette folyóiratunkat. Már ezt megelőzően is ő készítette 1867-től 1871-ig Egyesületünk évkönyveit. Valószínűleg ő kezdeményezte egyleti titoknokként az OEE részéről a lap 1873-ban nyelvbe ütött megvásárlását is az alapító-tulajdonos Wagner Károlytól és Divald Adolftól. Ez történelmi jelentőségű lépés volt a folyóirat jövője szempontjából, mert e nélkül az intézményi bázis nélkül ma aligha ünnepelhetnénk a másfél évszázados jubileumot.

Hézagos az életrajz

Annak ellenére, hogy Bedő Albert – mai divatos kifejezéssel élve – a magyar erdészet ikonja, bámulatosan gazdag életművének alapos, monografikus feldolgozásával mindmáig adós a „hálás utókor”.

Pedig: „Nincs az erdészetnek olyan ága és tere, ahol a szakember eddig is és még jóval ezután is Bedő Albert lángeszét, előrelátását, szakszeretét és

energiáját lépten-nyomon nem látná és tapasztalná.” – írta róla halála alkalmával az „Erdészeti Lapok”-ban feltehetően lapszerkesztő utóda, Bund Károly (aki pedig nemigen kedvelte Bedőt, mert az sem ő).

Kisebbségi vázlatok és részletek születnek életrajzával kapcsolatban az elmúlt évtizedekben. Így sokat tett az ügyben a Gyulán tevékenykedő D. Nagy András, továbbá Ásotthalmán Andrésiné dr. Ambrus Ildikó és Andrési Pál erdőmérnök-tanárok, dr. Oroszi Sándor DSc és még többen mások. Utóbbiak között talán utalhatok saját dolgozataimra is. Mindazonáltal még bőven van tennivaló ebben az ügyben.

Fehér folt a biográfián

Különösen keveset tudunk Bedő magánéletéről, ezen belül családjáról. Még feleségének a nevét sem ismerjük. Pedig köztudott, hogy pl. az élettárs milyen nagy mértékben gyakorolhat befolyást egy-egy személyiség alkotó munkásságára. Közismert tudománytörténeti példa erre a fizikai Nobel-díjjal kitüntetett Curie-házaspár.

Családi vonatkozásban még a legáltalánosabb kiinduló nyomnak mutatkozik az a gyászjelentés, amely az „Erdészeti Lapok” 1918. november 15-i számában jelent meg az előző hónap 10-én 79 éves korában elhunyt Bedőről. Ez a gyászoló családtagok közül feltünteteti Béla fia és annak felesége, vagyis Bedő menyee, *csákányi Marx Ida* nevét.

Nemrég egy vaskos kötet került a kezembe, amely a dr. Belitzky János által szerkesztett „A történelem könyvei” c.

sorozat keretében jelent meg Budapesten 1938-ban. Szerzője Miklós Imre, a címe pedig „A magyar vasutasság oknyomozó történelme. A legelső vasúttól – napjainkig.”

Az érdekes, számos ábrával illusztrált, rengeteg személyi adatot is tartalmazó, testes kötetet lapozgatva, a 483. oldalon véletlenül megakadt a szemem egy néven: *csákányi Marx Jánosnak*, a Magyar Államvasutak egykori elnökének a nevének. Emlékezetembe legott be-kattant az imént említett hölgy, *csákányi Marx Ida* neve is. Megítélésem szerint a két személy között a családi név azonossága nem lehet a véletlen műve, különös tekintettel a „csákányi” nemesi előnévre, amit nyilvánvalóan csak az egy ugyanazon családhoz tartozók vi-selhetnek.

Bedő násza: csákányi Marx János?

Sejtésemet tovább erősítette a névhez tartozó – portréfotót is tartalmazó – részletesebb életrajz tanulmányozása. Ebből kiderült, hogy Marx János egy Goehrlt *Ida* nevű „angyali lelkületű” hölgyvel kötött házasságot. Ennek időpontját és az esetleg abból született gyermekek nevét, sajnos, már nem tartalmazza a könyv.

Úgy vélem azonban, hogy legalább egy leánygyermekük születhetett, aki természetesen az apa családi neve mellé az anya keresztnévét kaphatta, s így lett belőle csákányi Marx Ida.

Az előadottak alapján egyelőre közvetlen, dokumentált bizonylat híján ugyan, de jó okunk van feltételezni, hogy Bedő Albert menyee a most említett csákányi Marx János leánya volt!

Arra nézve, hogy Bedő Béla és Marx Ida házassága mikor és hol kötött, a nyomozás következő lépését a Budapesti Unitárius Egyházközség Nagy Ignác utcai lelkészi hivatalának levéltárában lehetne megtenni. (Bedő Albert en-

nek közelében lakott és az unitárius egyház egyik gondnoka volt.)

Ezek után vessünk egy rövid pillantást a könyv adatai alapján arra, hogy ki volt Bedő feltételezhető násza, csákányi Marx János. Ennek ismerete a későbbiekben esetleg segítheti Bedő utóéletének, leszármazottai sorsának kutatását is, ami visszahathat a legnagyobb magyar erdész életének további kutatására is. (Például talán megtudhatnánk, hogy ki és hol őrizte Bedő élethű mellszobrát, Kisfaludy Stróbl Alajos szép művét a soproni Erdőmérnöki Karnak történet átadásáig – s amelynek másolata eljutott az erdélyi Kálnokra is.)

Vasúti mérnök, a MÁV elnöke volt...

Marx János 1850-ben született a Vas megyei Csákány községben Marx János és Mühlhoffer Magda gyermekeként. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. Középiskolai tanulmányait a szombat-helyi premontréi gimnáziumban kezdte, majd a soproni főreáliskolában folytatta, végül Grazban fejezte be, kitüntetéses érettségivel. (Grazba 1863-ban költözött a Marx család, minthogy csákányi házuk leégett.) Ezt követően a grazi műszaki egyetemen szerzett építőmérnöki oklevelet.

Ifj. Marx János rövid államépítészeti gyakornokoskodás után a vasútnál helyezkedett el és ott dolgozott szakmai pályafutásának végéig. Ennek fontosabb állomásai a következők voltak: mérnöki munka a Tisza vidéki, majd a Kassa–oderbergi vasútnál. Főfelügyelő a Közlekedési Minisztérium vasúti és hajózási főfelügyelőségénél. A zágrábi, majd a budapesti üzletvezetőség vezetője. 1893-tól a MÁV (vezér)igazgatóság fegyelmi szakosztályának a vezetője.

1904-től a MÁV elnökhelyettese, 1910-től a MÁV elnöke. (Erre szokás mondanivaló, hogy ez már „nem semmi”, még ma sem, hát még a vasút fénykorában.)

... s szakíró, lapszerkesztő is

Műszaki-gazdasági, felelős vezetői feladatainak magas színvonalú ellátása mellett Marx János szellemi kapacitásából még tudományos, szakirodalmi munkásságra is futotta. A „Vasúti és Hajózási Hetilap” főszerkesztője, más adat szerint szerkesztőbizottsági elnöke volt; s amint az többnyire lenni szokott, egyben szakírója is. „Az osztrák és a magyar vasutak fejlődésének története, 1848-1898” című kötetben társszerzőként ő írta meg a magyar vasutak üzeméről szóló részt. Doleschall Frigyessel megalkotója volt az 1879. évi Magyar Műszaki Naptárnak, s munkatársa volt a német Röhl-féle vasúti lexikont létrehozó munkaközösségnek.

Szakírói, lapszerkesztői munkásságával is hasonlított Bedőre.

Ha belegondolunk, hogy a 19/20. század fordulója körüli évek nemcsak a normál nyomtávú vasutak, hanem a keskeny nyomtávú erdei vasutak szempontjából is az aranykort jelentették Magyarországon, akkor bizonyára nem alaptalanul írhatom, hogy Marx János szakirodalmi tevékenysége az erdészeti szempontjából sem volt közömbös.

Kiváló érdemeiért a király 1894-ben a III. o. Vaskoronarenddel tüntette ki. 1898-ban pedig „csákányi” előnévvel nemesi rangra emelte az uralkodó. Több jelentős külföldi kitüntetésnek is a birtokosa volt.

Csákányi Marx János életrajzírója széles látóköre mellett szociális érzékét emelte ki, ami főleg a vasutas nyugdíjpénztár és az új betegsegélyező pénztár

létesítésével kapcsolatos munkásságában nyilvánult meg. A MÁV aranykora az ő elnökségének idejére esik, írja a könyv, mert nemcsak a vasútnak, hanem a vasutasságnak is jól ment a dolga.

1914 januárjában vonult nyugállományba. Ezután Vác-máriatelepi villájában élt csendes elvonultságban. 1924. április 10-én halt meg, Budapesten a Kerepesi temető 2/11. táblájának első sorában helyezték végső nyugalomra.

A nyomok Galgagyörkre vezetnek

Bedő Albert családi utóéletének felderítése szempontjából legindokoltabb volna Béla nevű fiának további sorsát kutatni.

E tekintetben kedves kollégám, Tollner György erdőmérnök felesége, Ágnes asszony jött segítségemre, aki felhívta a figyelmemet Battyiné Nemezcs Júlia: „A szlovák nemzetiség múltja, élete egy település – Galgagyörk történetében” című könyvére. A község Vác közelében fekszik.

A szerző a könyvben önéletrajzi visszaemlékezései között felidézi a Galgagyörkön egykor kúriával rendelkező földbirtokos között kálnoki Bedő Béla és felesége, a „Máriaudvaron született” csákányi Marx Ida nevét is. Aligha kétséges, hogy Bedő Albert fiáról és feleségéről van szó.

Battyiné a házaspárral kapcsolatban gyermekeket nem említ, mint ahogyan nem említ unokákat Bedő Albert gyászjelentése sem. Ez a két adathiány felveti a kérdést: lehetséges, hogy Bedő egyenes ági leszármazási vonalának vége szakadt halálával? Ezt a családtörténeti nyomozást először is a Galgamentén volna célszerű folytatni. A községi halotti anyakönyv tartalmazhatja Bedő Béla születési adatait (esetleg édesanyja, Bedő Albert felesége nevét is), feltéve, hogy ott halt meg.

Hasonló életutak találkoztak

Befejezésül érdemes arra gondolni, hogy milyen nagy hasonlóságot mutat Bedő Albert és (feltételezett) násza, Marx János élete. Mindkét kitűnő memőember pályája nagyon mélyről, egy eldugott kis faluból, igen szerény kispolgári családból indult, hogy azután tehetségük és szorgalmuk révén a korbéli társadalmi élet olyan magas szférájáig törjön, amilyen magasságig akkoriban a hasonló származású ember pénz és protekció nélkül, csak a maga erejére, személyes képességeire támaszkodva egyáltalán eljuthatott.

Király Pál

Erdészettörténeti Szakosztály